

ТАРБИЯЧЫНЫН СОЦИАЛДЫК-КОММУНИКАТИВДИК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН КАЛЫПТАНДЫРУУ

ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВОСПИТАТЕЛЯ

FORMATION OF SOCIAL-COMMUNICATIVE COMPETENCE OF A TEACHER

Аннотация. Бул макалада келечектеги мугалимдин социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун өзгөчөлүктөрү менен байланышкан маселелер кесиптик - педагогикалык ишмердүүлүктүн түзүмүнүн жана мазмунунун маанилүү компоненти жана кесиптик компетенттүүлүктүн ажырагыс көрсөткүчү катары каралат.

Аннотация. В данной статье рассмотрены вопросы, связанные с особенностями формирования социально-коммуникативной компетентности будущего педагога, как важного компонента структуры и содержания профессионально - педагогической деятельности и неотъемлемого показателя профессиональной компетентности.

Annotation. This article discusses issues related to the peculiarities of the formation of the social and communicative competence of the future teacher, as an important component of the structure and content of professional pedagogical activity and an integral indicator of professional competence.

Ачык сөздөр: педагогикалык процесс, бүтүрүүчүнүн модели, социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк, педагогикалык чеберчилик.

Ключевые слова: Педагогический процесс, модель выпускника, социально- коммуникативная компетентность, педагогическое мастерство.

Key words: Pedagogical process, graduate model, social and communicative competence, pedagogical skill.

Заманбап билим берүү стандарттары адистин квалификациялык моделинин негизинде курулган, бирок акыркы убакта адистин квалификациялык моделинин компетенттүүлүккө өтүү тенденциясы байкалды, б.а. кесиптик ишмердүүлүк чөйрөсүнө багытталган.

Э. Ф. Зеердин [2] пикири боюнча, " билим берүү процессин уюштурууда кандайдыр бир окуу жайдын бүтүрүүчүсүн мүнөздөгөн жалпы түшүнүктөр гана эмес, ошондой эле адистин белгилүү бир квалификациясына тиешелүү конкреттүү сунуштар да өзгөчө багыт болуп саналат. Алардын бардыгы биригип бүтүрүүчүнүн моделин түзөт, анын структурасында адатта эки компонент каралат: кесиптик билим жана инсандык сапаттар".

Билим берүүнү өнүктүрүүнүн азыркы этабында бүтүрүүчүнүн моделин "негизги квалификациялар", "негизги компетенциялар" түшүнүктөрү аркылуу ачууга аракеттер пайда болууда. А.В. Хуторская [5] жалпы билим берүүчү негизги жети компетенцияны бөлүп көрсөтөт: баалуулук–маанилик, жалпы маданий, окутуу-таанып билүү, маалыматтык, социалдык - эмгектик, инсандык өзүн-өзү өркүндөтүү компетенциясы жана коммуникативдик.

Ал коммуникативдик компетенттүүлүк коммуникативдик дисциплиналар боюнча билим, коммуникативдик жана уюштуруучулук жөндөмдөр, эмпатия жөндөмү, өзүн өзү башкара билүү жөндөмү, вербалдык жана вербалдык эмес өз ара аракеттенүү маданияты сыяктуу компоненттерди камтыйт деп эсептейт.

Ошентип, ата мекендик жана чет өлкөлүк изилдөөчүлөрдүн пикири боюнча, терминологиядагы айырмачылыктарга карабастан, дал ушул социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк – кесиптик – педагогикалык иштин түзүмүнүн жана мазмунунун маанилүү компоненти жана кесиптик компетенттүүлүктүн ажырагыс көрсөткүчү деп айтууга болот.

Жалпы мааниде алганда, кесиптик компетенттүүлүк-бул эмгек субъектинин кесиптик даярдыгы жана кесиптик функционалдуулукка ылайык милдеттерди жана милдеттерди аткарууга жөндөмдүүлүгү.

Кесиптик-педагогикалык ишмердүүлүктүн мүнөзү мугалимди баарлашуу кырдаалына дайыма коет, андан баарынан мурда инсандар аралык өз ара аракеттенүүгө көмөктөшүүчү инсандын социалдык-коммуникативдик сапаттарын көрсөтүүнү талап кылат. Алар биринчи кезекте педагогдун кесиптик чеберчилигин шартташат жана кесиптик жактан маанилүү деп эсептелиши керек [3].

Педагогикалык процесс–бул ар дайым окуу-тарбия иштеринин ар кандай түрлөрүндө окуучулар менен өз ара аракеттенүүнү уюштуруу. Педагогикалык иштин ийгилиги өз ара аракеттенүү учурунда пайда болгон мамилелердин мүнөзү жана мазмуну менен аныкталат. Ошондуктан көптөгөн педагогикалык көйгөйлөр педагогдун социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүгүнүн деңгээлине жараша болот.

Ошентип, адистердин айтымында, педагогикалык чеберчилик, баарынан мурда, кесиптик - педагогикалык иштин структурасында социалдык – коммуникативдик компоненттин болушу менен камсыздалат. Алардын эмгек окутуучу каражаты окуучунун психикалык өнүгүүсүнө жардам берет.

Бул учурда, анын негизги куралы өз ара жөндөмдүүлүгү болуп саналат. Ошондуктан социалдык - коммуникативдик компетенттүүлүктү педагогдун кесипкөйлүгүнүн негизи деп эсептөө логикалуу.

Кесиптик окутуунун келечектеги педагогунун социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүгү төмөнкүлөр менен мүнөздөлөт[3;4]:

- анда интеллектуалдык жана социалдык-коммуникативдик баалуулуктардын мазмундук маңызын чагылдырган билим системасынын болушу;

- кесиптик ишмердүүлүк процессин анын өзгөчөлүгүн эске алуу менен жана кесиптештер жана окуучулар менен өз ара аракеттенүү жаатында болжолдоо жана конструкциялоо жөндөмдүүлүгү.

Балдарга түрдүү темаларда, кептин ар кыл түрлөрүн жана стилдерин катыштырып, адабий тилде логикалуу, сабаттуу, түшүнүктүү, жеткиликтүү, далилдүү, маданияттуу, адептүү сүйлөшө билүү көндүмдөрүн калыптандыруунун, тактап айтканда, кептин коммуникативдик касиеттерине окутууга жаңыча мамилени – кырдаал, текст, кеп ишмердүүлүгүнүн аспектисинде сүйлөшүү маданиятына жетишүүнү, лексикалык, грамматикалык темалар, эрежелердин топтому эмес, ал балада өз эне тилинде бардык учурда оюн эркин, сабаттуу, орундуу, маданияттуу, негиздүү, далилдүү сүйлөй алуу көндүмдөрүнө, зарыл коммуникативдик ыкмаларга калыптандыруучу сабак катары кеңири планда окутуу зарылдыгы келип чыгат.

Социалдык-коммуникативдик көндүмдөрдүн болушу, биздин пикирибиз боюнча, адистин педагогикалык ишмердүүлүккө даярдыгынын негизги көрсөткүчтөрүнүн бири катары чыгат. Бул учурда адистин социалдык-коммуникативдик иш-аракеттерге даярдыгы төмөнкү жөндөмдөрдүн болушу менен аныкталат: рационалдуу жана сезимтал айкалыштыруу; угуу, түшүнүү жөндөмү; психологиялык коопсуздукту камсыз кылуу, жагымдуу психологиялык климатты сактай билүү; баарлашуунун оптималдуу стилин билүү.

Демек, кесиптик окутуунун келечектеги педагогунун социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу артыкчылыктуу милдет болуп саналат, аны чечүү педагогикалык чөйрөдөгү кесиптик ишмердүүлүктүн ийгилигин аныктайт.

Адабияттар:

1. Борисенков, В. П. Формирование социально - коммуникативной компетентности будущего педагога / В. П. Борисенков, О. В. Гукаленко, Т. П. Ильевич // Вестник Московского университета. Серия 20: Педагогическое образование. – 2020. – № 3. – С. 3-18. – DOI 10.51314/2073-2635-2020-3-19-37.

2. Зеер Э. Ф., Ломцева Н.В., Третьякова В.С. Готовность преподавателей вуза к онлайн-образованию: цифровая компетентность, опыт исследования. // Педагогическое образование в России. 2020. № 3. С. 26–39.

3. Селевко, Г.К. Компетентности и их классификация / Г.К. Селевко // Народное образование. 2014.- №4.-С. 138-144.

4. Аглетдинова, Ю. Д. формирование социально-коммуникативной компетентности будущего педагога / Ю. Д. Аглетдинова // ВКЛАД ПСИХОЛОГИИ и ПЕДАГОГИКИ в СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ РАЗВИТИЕ ОБЩЕСТВА : сборник статей Международной научно-практической конференции, Казань, 15 января 2018 года. Том Часть 1. – Казань: Общество с ограниченной ответственностью "Аэтерна", 2018. – С. 9-12.

5. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты: Доклад на отделении философии образования и теории педагогики РАО 23 апреля 2002. Центр «Эйдос» www.eidos.ru/news/compet/htm